

3. február 19.

63/73

Köpeczi Béla
Az MTA főtitkára

Budapest V.
Roosevelt tér 9.

Kedves Köpeczi Elvtárs!

Mellékelten megküldöm az igazgatói értekezleten megbeszélte jelentést
intézetünk fejlesztési problémáiról.

/Vargyas Lajos/
igazgató

3. február 19.

63/73

A népzene- és néptánc kutatás helyzete

/Az MTA Társadalomtudományi Kutatóhálózatának fejlesztési tervéhez/

A Népzene-kutató Csoport jelenleg az egyetlen intézmény, amelyben népzene- és néptánc kutatás folyik, s amely a társadalmi gyűjtést irányítja, feldolgozza, a muzikumi igényeket kielégíti, emellett maga kénytelen gondoskodni az utánpótlás neveléséről is.

As 50-es években a társadalmi szükséglet létrehozta a Népszivészeti Intézet Néprajzi Osztályán belül a Népzenei és Néptánc Kateder elnevezésű részleget, amely 6 /egy ideig 7/ táncutatóval és 5 népzene-kutatóval, megfelelő segédzenés-zettel és nagy anyagi támogatással dolgozott 1954-1958 közt. Ebben a részlegben folyt nagy lendülettel a néptánc gyűjtése /filmzésesol/, archiválás, tudományos feldolgozása, valamint a széleskörű táncmozgalom irányítása, anyaggal és tanfolyamokkal való ellátása. Ugyanakkor végezték a népzenei gyűjtés társadalmi hálózatának kiépítését, a gyűjtött és a tudományos intézetekben tárolt anyag archiválását muzikumi célokra, a társadalmi igény szolgáltatását tanfolyamokkal, patronálással, tanácsadással. Mindez a tudományos intézeteket tehermentesítette. Ezek a részlegek 1958-ban megszűntek; a 11 tudományos munkatárs közül 4 /Borosi I., Martini Gy., Posovár S., Pál E./ és a gyűjtött anyag fokozatosan átkerült a Népzene-kutató Csoportba.

A Csoport mint tudományos intézmény mellett működött 1961-ig a Néprajzi Múzeum Népzenei Osztálya is 3 tudományos munkatárral, 1 adminisztrátorral. Ezek közül 2 átkerült a Népzene-kutató Csoportba /Bajcsóky, ma nyugállományban, és Vargyas. A harmadik munkatárs átvált pedagógiai területre./ Az Osztály jelenleg 1 dolgozóval csak az éltel megőrzésére szorítkozik, a feldolgozásban a Népzene-kutató Csoport egy munkatársa /félállásban/ és a Studio vezetője működik közre.

Népzenei utánpótlásról a Zeneművészeti Főiskola Zenetudományi Tanszaka gondoskodott, ahol Kodály tanította a tárgyat. /3 tanítványa a Csoport tagja lett: Olsvai I., Sárosi B. és Vikár L./ 1956-ban bekövetkezett nyugdíjazása óta népzenei oktatás a tanszakon nem folyik.

As utárpótlás nevelését szolgálta még 1952-1954 közt Vargyas L., aki az KISZ Néprajzi Tanácsán docensi minőségben működött. /Tanítványai közül 3 a Csoport tagja lett: Halász I., Martin Gy., Pasovár K./ Racionalizálása óta az Egyetemen megszűnt a népzene oktatása.

A Népzenei Kutató Csoport kénytelen tehát zeneileg képzett, de alacsony népzenei ismeretekkel rendelkező érdeklődőket fokozatosan bevonni munkájába, s nemzetköziesen, alkalmaztatásuk után is gondoskodni tudásuk gyarapításáról.

A fentiek alapján a Népzenei Kutató Csoport jelenti ma az egész tudományterületet a népzenei kutatás és a néptánc-kutatás számára a hozzákapcsolódó társadalmi-mozgalmi és pedagógiai feladatokkal együtt. Ezért jelentem a címben, hogy nem csupán egy kutatóintézet problémáiról számolok be, hanem egyúttal a egész tudomány-terület helyzetéről.

A két tudomány-terület - vagyis Csoportunk - iránt a társadalmi érdeklődés ugrásszerűen megnövekedett az utolsó években, annak ellenére, hogy az 50-60-as években is magas és állandóan növekvő volt. /Lásd az 1972. évről szóló jelentés adatait./

Egyidejűleg széles körű nemzetközi igény támadt a népzenei kutatás eredményeinek és módszereinek átvételére, valamint a népzenei pedagógiai felhasználásának magyar segítséggel való kidolgozására. /Csak az elmúlt év folyamán USA, Kína, Japán, Finnország és Egyiptom számára kellett Csoportunknak előadásokat tartani bel- és külföldön, ösztöndíjart fogadni, és csoportok-egyeségek oktatásáról gondoskodni.)

Ezek elől a bel- és külföldi igények elől nem zárkozhatunk el, s ezek egyre növekvő és egyre nyomasztóbb feladatot jelentenek számunkra, ami éppen legtapasztaltabb munkatársaink idejét vonja igénybe, és vonja el más feladataink munkálataitól.

A Népzenei Kutató Csoportra háruló feladatok ellátására a munkatársak jelenlegi létszáma sem kutatókban sem segédzenésvezetőkben sem elegendő.

A Népzenei Társaság közvetlen előkezelésűen a fiatal munkatársak dolgaik egy tapasztalt tudományos st. irányításával és az igazgató személyes szervező-ellenőrző közreműködésével. A 4 munkatárs egyúttal részt vesz a folyamatos anyagrendező-nyilvántartó munkában is. További munkatársat is irányítani nem lehet a Csoport egyéb feladatainak és a beértek, fontos egyéni tudományos kutatások kérése nélkül. Szükséglet: a kötetek évről-évi elkészítésére, fejeztett munka nélkül 8 fő, fejlesztés: 4 fő.

Európai Népszenei Katalógus létrehozás: 1 tudományos st. irányításával 4 eszterlácsi részfoglalkozás. Az így feldolgozható évi 2500-3000 dallam a katalógus komoly felhasználását kb. 10-12 év múlva teszi lehetővé, tekintve az európai népszenei anyag felmérhetetlen tömegét és rendkívüli sokrétűségét az egyes nemzeteken belül is.

Ha 3-4 éven belül képet akarunk nyerni az európai stílusokról és fel akarjuk használni összehasonlításukban, akkor legalább 6-7 tudományos st.-ra és 683 feldolgozó külső munkatársra volna szükség. /Es esetben évről-évre 10-15.000 dallamot tudnánk feldolgozni./ Fejlesztés: 5-6 tudományos st., 2-4 külső munkatárs.

Történelmi 3 tudományos st. látja el az gyűjtés, filmről való lejegyzés, archiválás, tudományos feldolgozás, muzikális és nemzetközi igények és nevelés feladatait. /Közelgően tartanak oktatást Hollandiában, KSEI-ben, Finnországban, fogadják szlovák, román, NDK-beli német és arab tanulmányokat, Usztendiyes kutatót, székelyre gyűjtőutat rendeznek/. Ugyanakkor Martin Gy. a népszene-kutatás problémáinak megoldásában is jelentős tevékenységet fejt ki. A feljűk irányuló muzikális igény telén még a népszenei igényeket is felülmúlja. Fejlesztési szükséglet: 4 fő /1 tudományos st., 3 lejegyző-táncos st./

Történelmi és Népraktár Jelenlegi Állomány: 2 tudományos st., egy nyugatirományi részfoglalkozás, 1 részfoglalkozás munkatárs. A nyugatirományi Rajeczky B. nemekre esedékes végleges kivételése esetén helyébe 1 st. mint fejlesztés minimálisan szükséges.

A részleget az a belátás hívta életre, hogy korai zenei forrásaink hiánya miatt későbbi zenékről, azok népszeneire gyakorolt hatásáról csak akkor tudunk meg valamit, ha a néphagyományt maximálisan felhasználjuk történelmi forrásnak. És a részleg népszenei anyaggal dolgozik - egyházi népdalokkal, az egykori minene legnagyobb mennyiségű lecsapódása itt található - és annak népszenei kapcsolataival, valamint azokkal az összefüggésekkel amelyek a gyér magyar és a gazdag külföldi forrásokkal kimutathatók bennük. Vagyis népszenei anyaggal dolgozik népszenei módszerekkel. Fontosabb a szorosabban vett világi népszene történelmi problémáinak megoldásában rendkívül nagy - ezért is létesítettük; ugyanakkor népszenei anyag nélkül nem folytatható. A Történelmi és Népraktár minívia elszakíthatatlan a Népraktárkutató Csoport szervezétől.

Kihívítandó feladatnak a hangverseny zene kutatása. Ez a nagy zene-történelmi jelentőségű hagyományág jelenleg csak egyetlen munkatársunk /Bárcsi/ egyéni tudományos programjában szerepel /valamint dallam- és tánckapcsolatainak vizsgálata művelő munkatársunk egyéni kutatási témáiban/. Legalább 3 fővel kell képviseltetni a sajátos hangverseny stílus vizsgálatát, kapcsolatát a hangverseny sajátos technikai adottságaival, valamint a népi és népszenei hagyományokkal. Fejlesztés: 2 tudományos st.

Bel- és külföldi kötelezettségeink /Szertőndíjasok, tanulmányutak, hosszabb ideig nálunk tanulók, a belföldi érdeklődés kielégítése, felvilágosítás, anyag-kölcsönzés, népi együttesek és körök patronálása stb. számára feltétlenül kell 1-1 külön erre alkalmazott munkatársa, aki a személyhez nem kötött igényeket kielégítse, a levegője a többi tudományos dolgozó válláról az ilyen feladatok nagy részét; valamint ellássa azokat a feladatokat is, amiket eddig tulerheltségünk miatt elutasítottunk. Fejlesztés: 1 a külföldi, 1 a belföldi igényekre, összesen 2 fő.

Szertőndíjra a csoport rendkívül szűkösben van állítva. Egyetlen gépítő-adminisztrátorunk végez mindenféle adminisztratív és tudományos gépelést, beleértve a Népszava Társaság népi művegeinek és jegyzeteinek legépelését is, amikor is más munkára vagy egyáltalán nem használható, vagy legfontosabb munkáinkból kell elvennünk. Ugyanő kezeli a xerox-másológépet, ami hatalmasra fordult az anyagunk felolgozásában ma már nélkülözhetetlen és állandóan üzemben van. /A külföldről kezeve érkező másológép 2 hónapi kiesése kb. 10.000 Lányi kármentést okozott./ Dolgozónk nagy mértékű igénybevétele mellett is szinte teljesen végeztünk képtelenek a népszavazás és néptánc-anyag nyilvánterítésére-katalogizálására szükséges anyagmunkát és kartongépelést, ami saját tudományos munkáinkhoz is nélkülözhetetlen, a talán még inkább a köznevelés-területen. /Ezt megfelelően differenciált katalógusok nélkül jelenleg emlékeztetőből végezzük, sok kereséssel, tehát a kutatók megterhelésével./ A könyvtár szolgálata /napi kölcsönzés/ is megoldatlan a félállásos könyvtáros mellett, jelenleg a gazdasági ügyintéző terhel, valamint az állandó lemorogás-nyilvántartás, kiadás, kölcsönzés, Mininália adminisztratív szükséglet: 1 gépítő-adminisztrátor a Népszava Társaság és szociális ügykezelő részlegnek, egy az adminisztráció és az igazgatói titkárság részére, egy a társaságnak, s egy a könyvtár és szociális nyilvántartás számára, /ezek egyúttal a tudományos kéziratok gépelését is ellátnák/, valamint egy teljes munkórészt a xerox-gép kezelésére. Fejlesztés: 4 fő.

Stádiumuk tulerhelése már elviselhetetlen. A beáramló új anyag feldolgozása, a szociális ügyintézés egyre újabb követelményei, a széleskörű belföldi /intézményektől jövő és szakembereinktől származó/ igény azt külföldi igénybevétele /lásd erre az 1972 évről szóló jelentés adatait/, valamint az újabb műszaki-tudományos lehetőségek kidolgozása meghaladja a 2 állandó és 2 részfoglalkozású munkatárs teljesítőképességét. Itt a fejlesztés legalább a kétszeresére szükséges: 2 fő.

A megőrződött adminisztrációs feladatok is megkívánják, hogy a gazdasági részleget - felszabadítva a jelenleg őket terhelő fenti feladatok alól - azon túl is megerősítsük. A jelenlegi 2,5 főt legalább 3 teljes munkórésztre. Fejlesztés 0,5 fő.

Vagyis a jelenleg belátható feladatok hibátlan ellátására szükség van intézetünket 13-14 tudományos munkatárssal és 6.5 segéddal megerősíteni. /Valamint bővíteni az anyagi keretet külső munkások alkalmazására./ Ez a meglévő 13. tudományos és 7 segéddal /0,5 gazdasági vezető, 0,5 könyvtáros/ együtt 36-38 tudományos és 13-14 segédmunkatársat jelentene, nagyjából az optimálisnak tart intézeti létszámmal.

Meg kell jegyezni, hogy jelenlegi elhelyezésünk semmiféle fejlesztésre nem ad lehetőséget. A fent jelzett szükségleteket csak elhelyezésünk bővítése vagy végleges rendezése után lehet kielégíteni. Addig azonban bizonyos feladatokat megoldatlanul kell hagynunk, másokat pedig csak kompromisszumokkal, résben kielégítően végeznünk.

Vargyas Lajos

Vargyas Lajos/
igazgató